

**Gemeente
Amsterdam**

Archeologisch bureauonderzoek

Projectnota Verdi

BO 18-074 Amsterdam 2018
Monumenten en Archeologie

Inhoud

Inhoud	3
Samenvatting	4
Inleiding	5
1 Basisgegevens.....	6
2 Historisch-topografische en archeologische inventarisatie	7
2.1 Geomorfologie en bodem algemeen	7
2.2 Historie algemeen	7
2.3 Historisch-topografische inventarisatie	8
2.3.1 Ontginningen	8
2.3.2 Nieuwe Meer en Schinkel	10
2.3.3 Verstedelijking	11
2.4 Archeologische inventarisatie van het plangebied	13
2.4.1 Archeologische Monumentenkaart.....	13
2.4.2 Vindplaatsen	14
2.4.3 Bodemopbouw	16
2.5 Conclusie: verwachtingsmodel	16
3 Archeologische verwachtingskaart.....	17
4 Archeologische beleidskaart	19
5 Conclusie	21
6 Bronnen.....	22
Appendix I: beleidsvarianten en stroomschema	23

Samenvatting

Monumenten en Archeologie heeft in opdracht van Zuidas een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de projectnota Verdi, stadsdeel Zuid. Dit onderzoek is bedoeld om een beeld te krijgen van de ondergrondse cultuurhistorische waarden die in deze gebieden aanwezig kunnen zijn.

Het bureauonderzoek gaat uit van een beknopt overzicht van de historisch-topografische ontwikkeling van het plangebied. Het historisch overzicht wordt aangevuld met archeologische informatie afkomstig van vindplaatsen in de omgeving van het plangebied. De historische en archeologische informatie over de ruimtelijke topografische ontwikkelingen is omgezet naar een beeld van archeologische verwachtingen.

Op de archeologische verwachtingskaart (p. 17) worden drie zones aangegeven. Aan de hand hiervan is een archeologische beleidskaart opgesteld, waarin de beleidsregels en maatregelen voor de vereiste archeologische monumentenzorg zijn vastgelegd. De beleidskaart telt eveneens drie zones (p. 19). Hiervoor is gespecificeerd in welke gevallen archeologisch onderzoek nodig is bij bodemingrepen.

Voor het gehele plangebied geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt dat ook wanneer geen archeologisch onderzoek is vereist, en toch bodemvondsten worden gedaan waarvan redelijkerwijs kan worden vermoed dat deze van archeologische waarde zijn, dit wordt gemeld bij Monumenten en Archeologie. In overleg met de ontwikkelaar worden vervolgens maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Inleiding

Monumenten en Archeologie heeft in opdracht van Zuidas een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de projectnota Verdi. Dit gebied wordt ruwweg begrensd door de Schinkel, Nieuwe Meer en Amstelveenseweg. Het bureauonderzoek geeft een overzicht van bekende of verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Hierbij is gebruik gemaakt van historisch kaartmateriaal, relevante publicaties en archiefbronnen in samenhang met archeologische informatie over al bekende vindplaatsen in het plangebied en omgeving. Deze informatie is samengevat in een archeologisch verwachtingsmodel op basis waarvan de beleidsregels voor erfgoedzorg worden vastgelegd ten behoeve van het de projectnota.

In het bureauonderzoek komt een landschappelijke, historische en archeologische analyse van het plangebied (hoofdstuk 2) aan de orde. Hieruit volgt een archeologische verwachtingskaart (hoofdstuk 3), gekoppeld aan een beleidskaart (hoofdstuk 4) die inzichtelijk maakt in welke gevallen archeologische maatregelen binnen (toekomstige) planontwikkeling vereist zijn voor de zorg voor het archeologisch erfgoed.

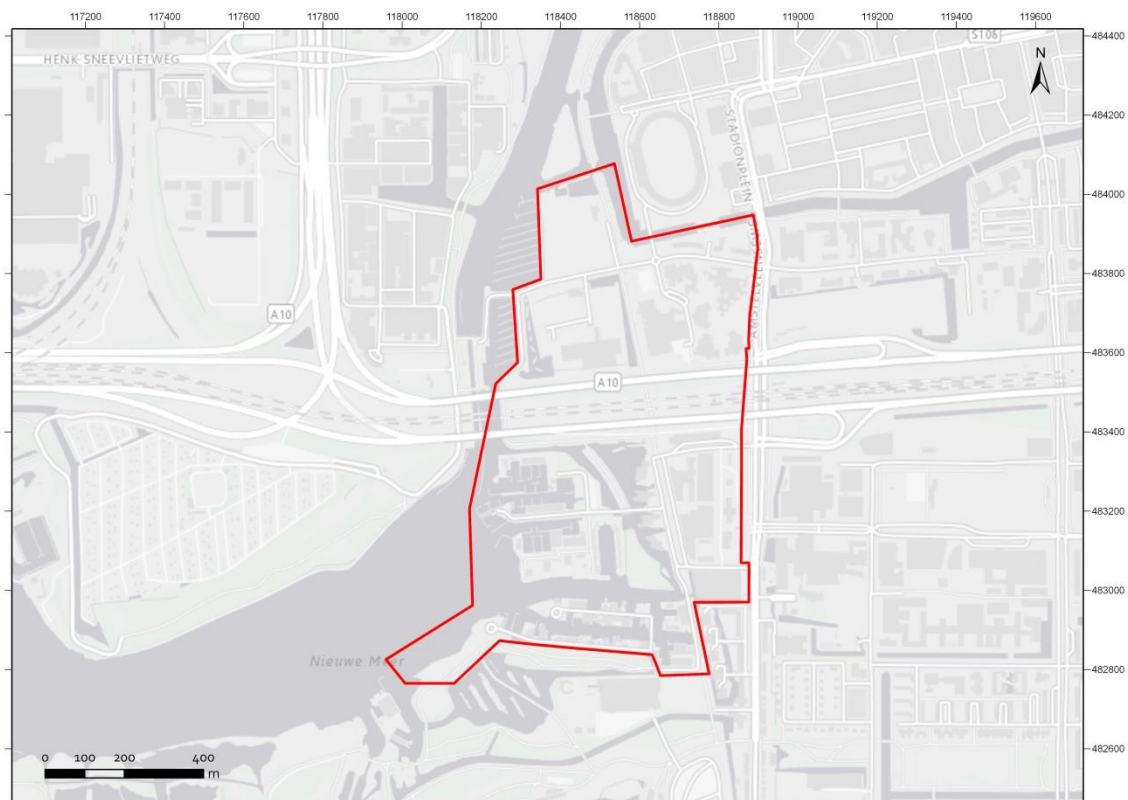
1 Basisgegevens

Opdrachtgever

Opdrachtgever	Zuidas
Contactpersoon	Mevrouw M. van der Heide
Adres	Postbus 79092
Postcode / plaats	1070 NC Amsterdam

Plangebied

Provincie	Noord-Holland
Plaats	Amsterdam
Stadsdeel	Zuid
ARCHIS onderzoeksnummer	4608214100
Centrum coördinaat	118526,293 483367,750

1 Het onderzoeksgebied (rood omlijnd) op de topografische basiskaart (ESRI)

2 Historisch-topografische en archeologische inventarisatie

2.1 Geomorfologie en bodem algemeen

Het huidige natuurlijke landschap in en om Amsterdam is in grote mate bepaald door de landschapsvorming in het Holoceen. Dat is de geologische periode na de laatste IJstijd (vanaf ca. 10.000 v.Chr.). Er heerste toen een gematigd klimaat waarin in enkele duizenden jaren grote pakketten veen groeiden in de kuststreek. Dit Hollandveen bevindt zich in de huidige ondergrond op gemiddeld 2 à 3 m - NAP.

Het natuurlijke landschap werd vanwege grootschalige veenontginningen vanaf de 12de eeuw omgevormd tot een veenweidegebied. Aan de noordzijde van het IJ, in Waterland, begon deze ontwikkeling al in de 10de eeuw. Aangezien de waterhuishouding een cruciale rol speelde bij de veenontginningen, begon tegelijkertijd de aanleg van het stelsel van (zee)dijken ter bescherming van het nieuwe bouw- en akkerland. Later, in de 17de en 18de eeuw, volgden de droogmakerijen waarbij grote watergebieden in Noord-Holland werden ingepolderd.

2.2 Historie algemeen

De vroegste sporen van menselijke bewoning of activiteiten binnen het gemeentelijk gebied van Amsterdam gaan dankzij recente vondsten in de Noord/Zuidlijn bouwputten op het Damrak en Rokin terug tot het late Neolithicum (ca. 2400 v. Chr.). Ook rond de stad, op vooral de hoger gelegen strandwallen, zijn dergelijke oude vindplaatsen. De oudste stedelijke bewoningssporen, voor zover nu archeologisch bekend, beginnen in de 12de eeuw en zijn teruggevonden aan de Nieuwendijk / Kalverstraat en de Warmoesstraat/Nes. Met de aanleg van de (Nieuwezijds en Oudezijds) burgwallen in de 14de eeuw startte het proces van stadsvorming. De laatmiddeleeuwse stad was omsloten door de huidige Singel aan de westkant en de Geldersekade en Kloveniersburgwal aan de oostkant. In de periode 1585-1663 groeide de stad explosief door vier stadsuitbreidingen. Ten tijde van de Eerste Uitleg (1585-1586) verplaatste de stadsrand zich naar de huidige Herengracht en de Oudeschans. Bij de Tweede Uitleg (1592-1596) kwamen er vier nieuwe woon- en werkeilanden (Marken, Uilenburg, Rapenburg en Vlooienburg) aan de oostkant van de stad. In 1613 ontstond met de Derde Uitleg aan de westzijde van de stad de woon- en werkbuurt de Jordaan en het eerste deel van de grachtengordel tot aan de Leidsegracht. Met de Vierde Uitleg van 1663 werd in de Gouden Eeuw het halfcirkelvormige stadsplan van Amsterdam voltooid. Het oostelijk deel van de grachtengordel werd aangelegd over de Amstel en aan het IJ kwamen de drie oostelijke haveneilanden Kattenburg, Wittenburg, Oostenburg.

De eerste woonwijken buiten de Singelgracht ontstonden naar aanleiding van het uitbreidingsplan Kalff in 1877, gevolgd door een tweede ring na annexatie van grote delen van de gemeenten Nieuwer-Amstel en Sloten in 1896. De 20ste-eeuwse groei van de stad valt uiteen in vier fasen. Tussen 1915 en 1940 werd in Noord, Oost, Zuid en West de Gordel 20-40 gebouwd. Deze werd gevolgd door de naoorlogse tuinsteden in West, Buitenveldert en Noord, en in de jaren zestig en zeventig door het volbouwen van de Bijlmermeerpolder. Met IJburg borduurt de stad begin 21ste eeuw weer voort op het concept van vier eeuwen tevoren, het creëren van stedelijk areaal in en aan het IJ. Daarnaast wordt door de bouw van woningen binnen het bestaande stedelijk gebied ingezet op verdichting van de stad.

2.3 Historisch-topografische inventarisatie

Plangebied Verdi wordt ruwweg begrensd door de Schinkel, Nieuwe Meer en Amstelveenseweg. Voor de historisch-topografische analyse van dit gebied zijn verschillende historische kaarten gebruikt, waaronder de kaart van het Amstel- Gooi en Vechtgebied (ca. 1570), Nicolaes Visscher (ca. 1700), het kadastraal minuutplan van Sloten (1832), de kaart van H. J. Scheltema (1900) en van Publieke Werken (1929).

2 Het plangebied (rood omlijnd) op de kaart van het Amstel- Gooi- en Vechtgebied, ca. 1570 (AAGV)

2.3.1 Ontginningen

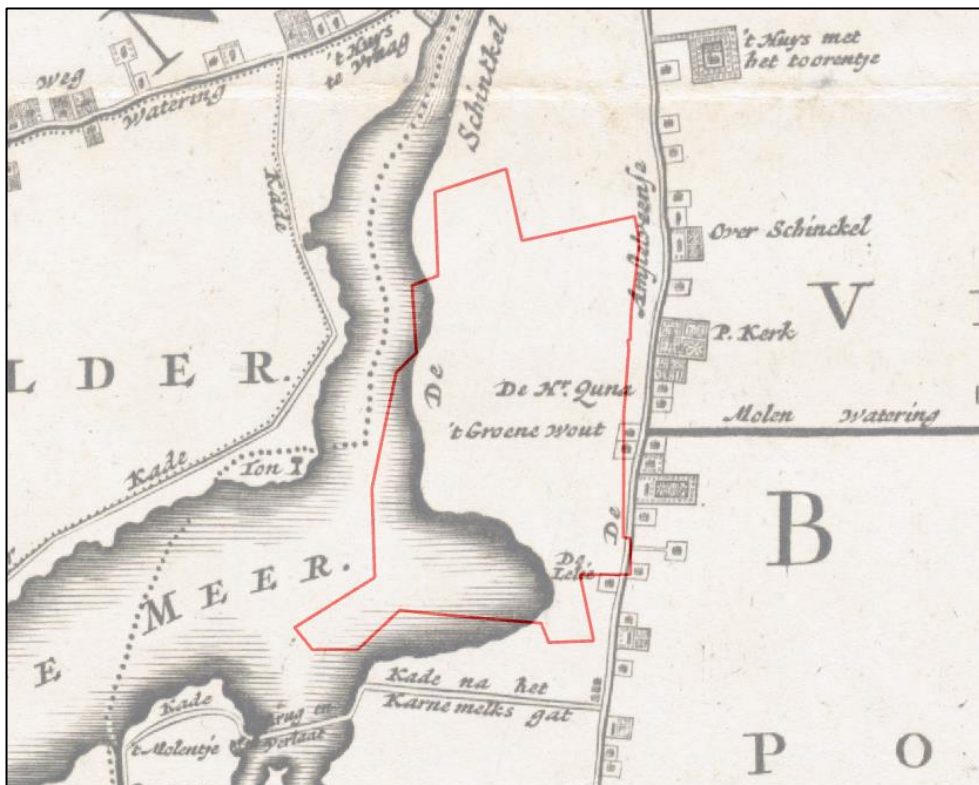
Tot in de 20ste eeuw maakte het plangebied deel uit van het veenweidelandschap rondom Amsterdam. Dit landschap was in belangrijke mate tot stand gekomen tijdens de ontginning van het Hollandse veengebied. In de 11de/12de eeuw trokken de eerste ontginningsboeren het plaatselijke veenlandschap in, en werd het plangebied geschikt gemaakt voor bewoning en landbouw.¹ Vanuit de Amstel werden loodrecht op de natuurlijke verhogingen in het landschap sloten gegraven, zodat het veen kon ontwateren en vruchtbaar akkerland ontstond.² Dit proces verliep volgens het recht van vrije opstrek, waarbij de lengte van de kavel niet vooraf was vastgesteld, maar werd bepaald door natuurlijke barrières of door aanspraak van anderen op reeds ontgonnen gebieden. Het recht van vrije opstrek resulteerde in zeer lange percelen, ook wel weren

¹ Stol 1993, 29; Borger 1987, 16-17

² De Bont 2009, 464, 560

genoemd (afb. 4). Aan de uiteindes ervan werd een achterkade – een veendijk en dwarsloot – aangelegd, die de landerijen moest beschermen tegen water uit onontgonnen gebied en vaak als basis diende voor nieuwe ontginningen. Ook de ontginningen vanuit de Amstel werden begrensd door een dergelijke achterkade – de Amstelveenseweg.³ Van hieruit werd ook het verder westelijk gelegen veengebied in cultuur gebracht. De Schinkel en het Nieuwe Meer (2.3.2) vormden de scheiding tussen dit ontginningsblok, dat bekend kwam te staan als de Buitenvelderse Polder, en dat ten zuiden van de Sloterweg.

Doordat de ontwatering van het veen gepaard ging met bodemklink, kwamen de kavels jaar na jaar lager te liggen en werden deze natter. Daardoor werden ze onbruikbaar als akkerland en waren de boeren telkens gedwongen om nieuw veen in cultuur te brengen en hun boerderijen te verplaatsen.⁴ Nederzettingen uit de vroege ontginningsperiode kenmerken zich daarom door een vrij diffuse spreiding van verhoogde huisplaatsen (terpen). Met het verdwijnen van de laatste geschikte akkergronden in de 13de eeuw werden deze oudste nederzettingen verlaten en hergroepeerden de bewoners zich in lintdorpen.⁵ Dergelijke lintbewoning ontstond onder meer langs de Amstelveenseweg, en valt vanaf de 16de eeuw op historische kaarten te volgen (afb. 2, 3, 4). Afgaande op deze kaarten concentreerde de bewoning zich vooral langs de oostzijde van de weg, maar juist langs de westzijde van de weg is de aanwezigheid van een 12de/13de-eeuwse woonterp archeologisch vastgesteld (zie 2.4.2).

3 Het plangebied (rood omlijnd) op de kaart van Visscher, ca. 1700 (SAA)

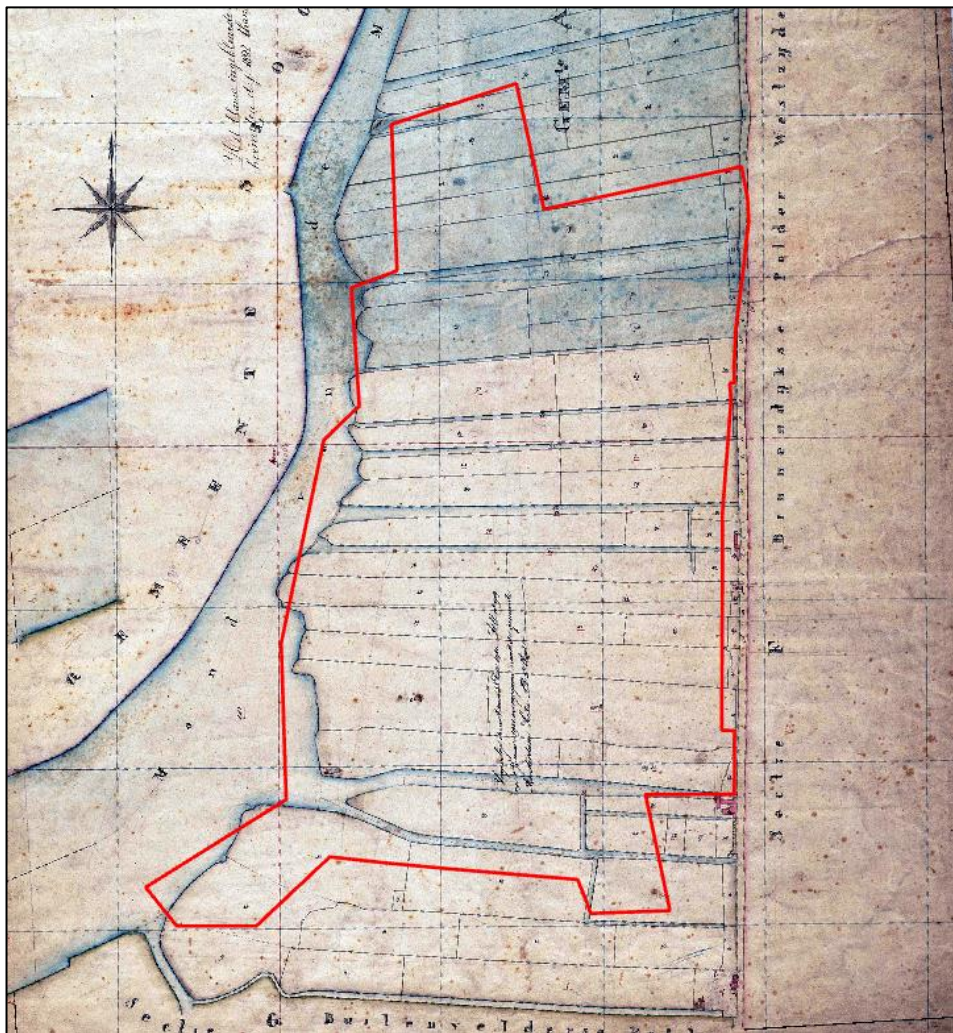
³ De Bont 2014, 243-248

⁴ Stol 1993, 29; Borger 1987, 16-17.

⁵ De Bont 2009, 577

2.3.2 Nieuwe Meer en Schinkel

De Schinkel en het oostelijk deel van het Nieuwe Meer hebben waarschijnlijk hun oorsprong in een hoog opgegroeide veenrug die voorafgaand aan de ontginningen dwars door het Hollandse veengebied liep. Op de top van de veenrug, waar de ontginningsblokken vanuit verschillende richtingen bij elkaar kwamen werd een scheidingssloot gegraven.⁶ Via het Haarlemmermeer (*Oude Meer*, afb. 2) leidde het water naar steden als Leiden en Gouda, wat aannemelijk maakt dat het al vroeg gebruikt werd voor de scheepvaart. Het deel tussen de Schinkel en het IJ werd in 1413 verbreed en verdiept tot de huidige Kostverlorenvaart, waardoor Amsterdam een betere aansluiting kreeg op deze scheepvaartverbinding.⁷ De Schinkel en het Nieuwe Meer vormden dan ook een druk kruispunt van kleine vrachtschepen die heen en weer voeren tussen Amsterdam en de steden in het zuiden.

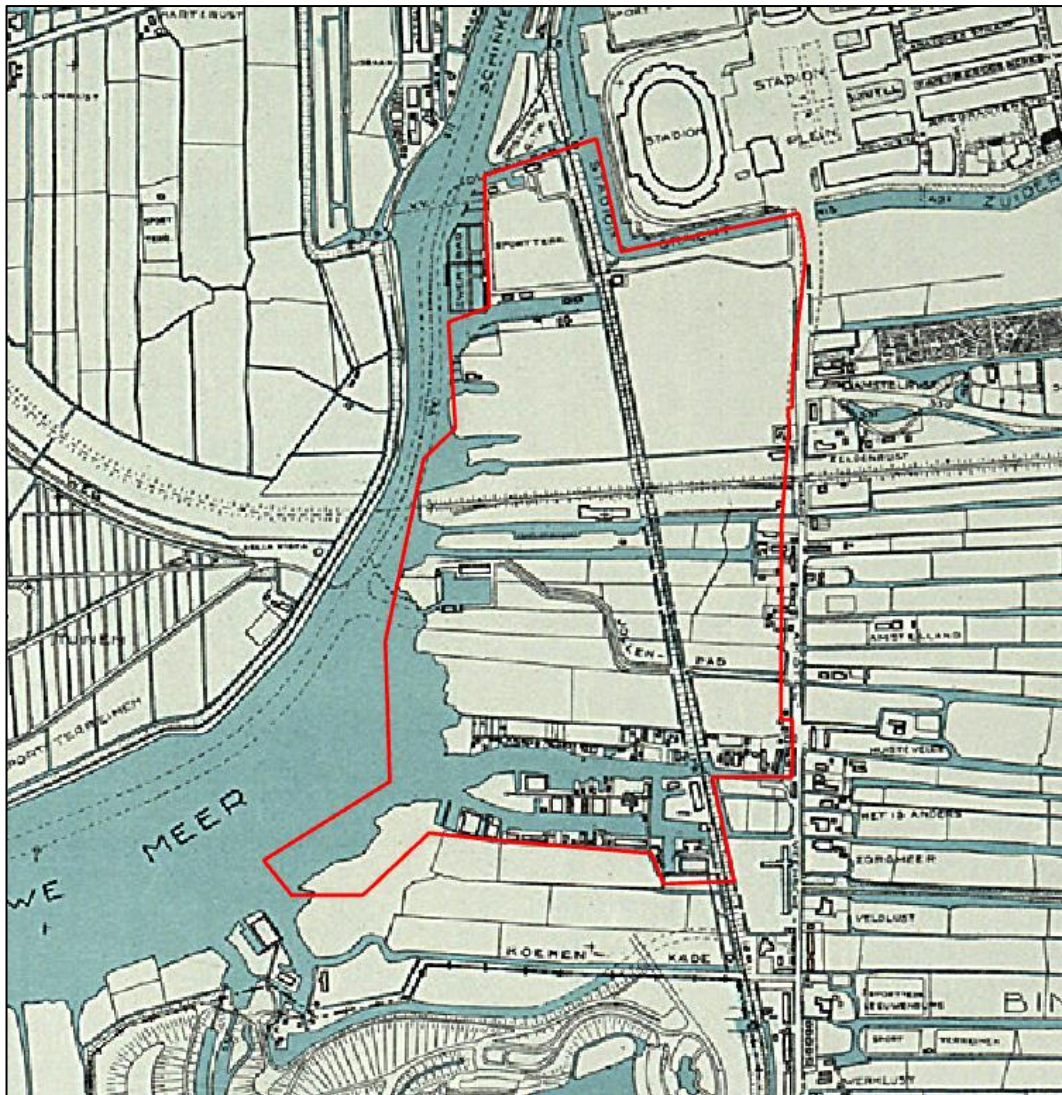
4 Het plangebied (rood omlijnd) op het kadastraal minuutplan van Nieuwer Amstel, ca. 1832 (SAA)

⁶ De Bont 2014, 74-75

⁷ Heijdra 2001, 10-11

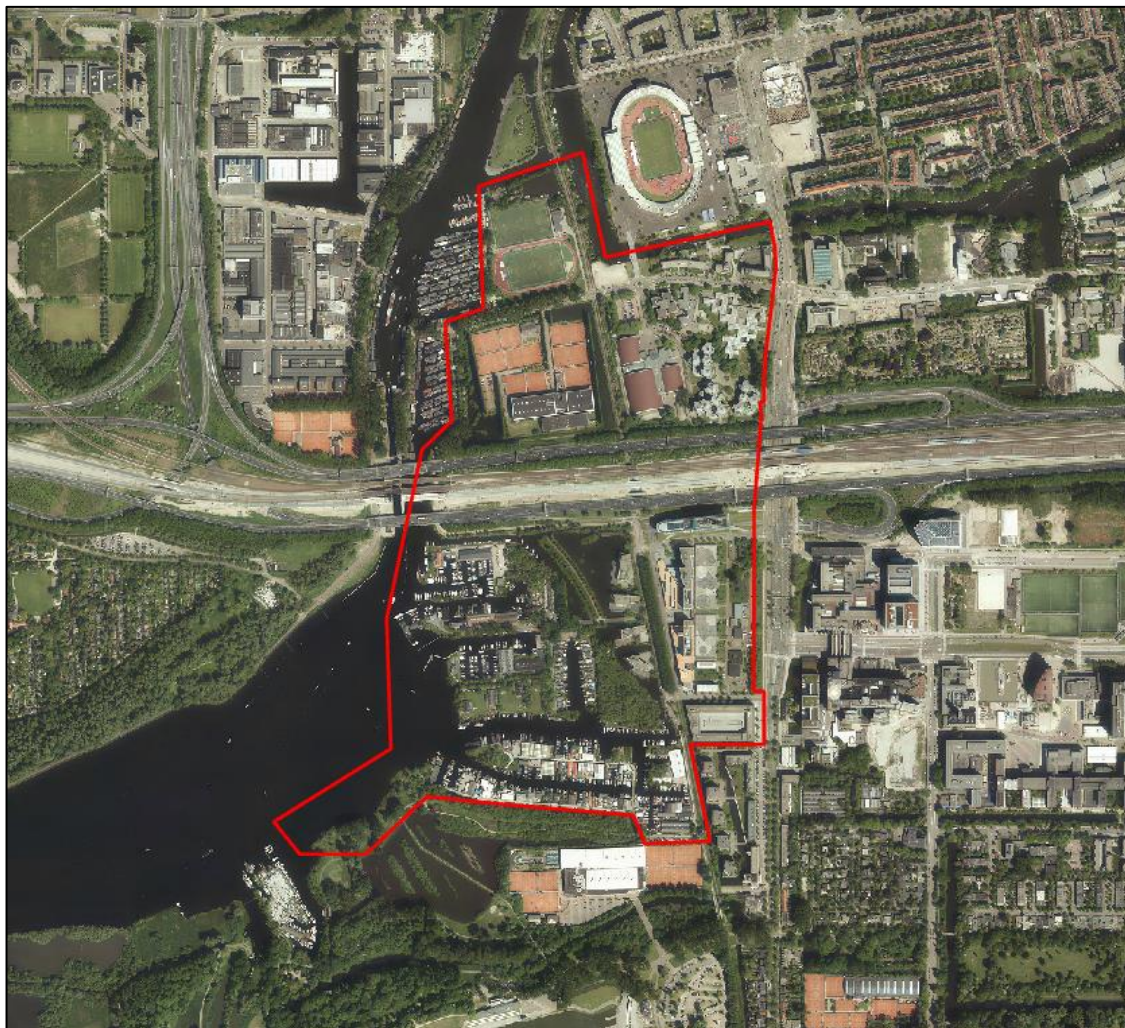
2.3.3 Verstedelijking

Tot het midden van de 20ste eeuw behield de Buitenveldse Polder een landelijk karakter. De enige bebouwing bestond uit laat 19de-eeuwse boerderijen langs de Amstelveenseweg, die overwegend buiten het plangebied waren gelegen. De nabijheid van de stad werd merkbaar met met de aanleg van de trambaan tussen Amsterdam en Bovenkerk in 1912-1918, gevolgd door de Ringspoorbaan in de jaren 1920-30 (afb. 5).⁸ Na annexatie van het zuidelijk deel van de gemeente Nieuwer-Amstel in 1921 was voor Amsterdam de weg vrij voor grootschalige stadsuitbreiding. In de jaren 1950 werd de aanwezige bebouwing gesloopt en werd het land bouwrijp gemaakt door het opspuiten van enkele meters zand. Sindsdien is het plangebied in gebruik als sport/recreatiegebied en bedrijventerrein (afb. 6).

5 Het plangebied (rood omlijnd) op de kaart van Publieke Werken, 1936 (SAA)

⁸ Kruizinga 2002, 416-417, 930

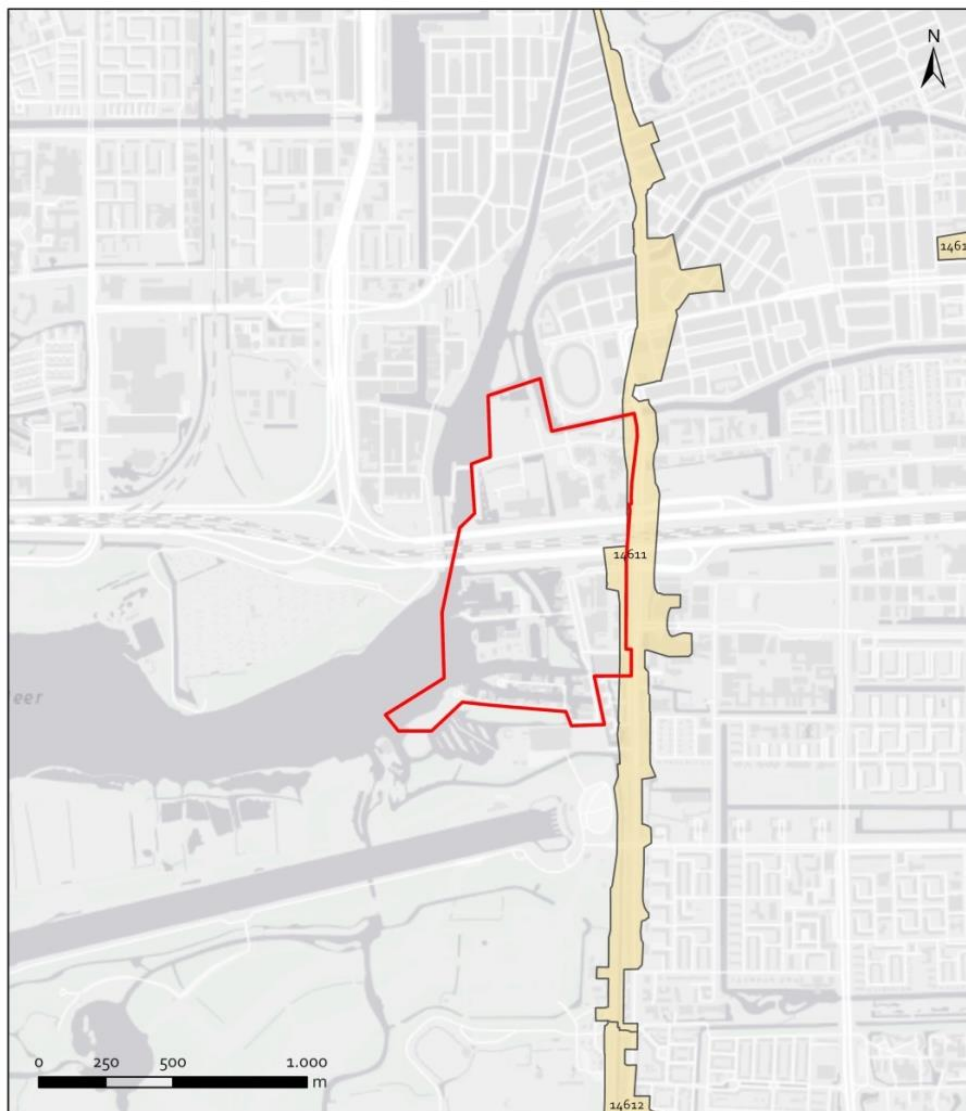

6 Het plangebied (rood omlijnd) op een luchtfoto uit 2015

2.4 Archeologische inventarisatie van het plangebied

2.4.1 Archeologische Monumentenkaart

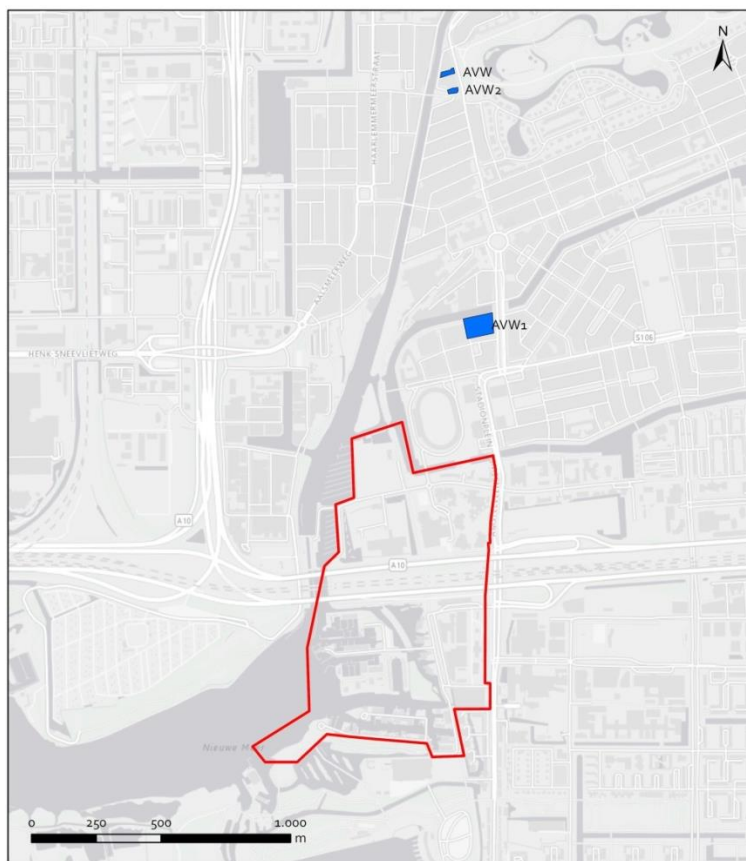
Binnen het plangebied zijn volgens de Archeologische Monumentenkaart (AMK) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geen archeologische monumenten aangewezen. Wel geldt voor de zone langs de Amstelveenseweg een hoge (verwachtings)waarde (AMK-nr 14611; afb. 7). De Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de Provincie Noord-Holland komt overeen met het AMK-kaartbeeld. De verwachtingen op deze kaarten zijn algemeen van aard en dienen bij planvorming nader te worden uitgewerkt. Een inhoudelijke en ruimtelijke specificatie van de archeologische verwachtingen volgt in hoofdstuk 4.

7 Het plangebied (rood omlijnd) op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed). In oranje zijn gebieden weergegeven met een hoge archeologische verwachtingswaarde

2.4.2 Vindplaatsen

In het plangebied heeft tot op heden geen archeologisch veldonderzoek plaatsgevonden. Wel zijn elders langs de Amstelveenseweg en Amsterdamseweg veldonderzoeken uitgevoerd die indicatief zijn voor de archeologische verwachting binnen het plangebied (afb. 8). De resultaten van deze onderzoeken dienen hier als toets van de veronderstelde bewoningsgeschiedenis van het plangebied, en bieden bovendien een inzicht in de aard, kwaliteit en diepteligging van de archeologische resten die in het plangebied zijn te verwachten. De vindplaatsen worden hieronder kort beschreven.

8 Het plangebied (rood omlijnd) en de vindplaatsen

Amstelveenseweg 96-104 (AVW)

Bij een opgraving van een perceel langs de Amstelveenseweg in 1998 werd de aanzet van een terp aangetroffen, die vanaf het einde van de 12de eeuw tot in de 15de eeuw in gebruik is geweest (afb. 9). Uit de vroegste fase van de terp dateerde ook een deel van de terpsloot. In een brede sloot uit de tijd van de boerderij werd veel huisraad aangetroffen zoals kookpotten, Italiaans aardewerk, steengoed kannen, tinnen lepels en poppenbedje van aardewerk. De terphogingen werden afgedekt door de resten van een 17de-eeuwse driebeukige, bakstenen boerderij.⁹

⁹ Archief MenA

9 Ophogingslagen van een middeleeuwse huisplaats aan de Amstelveenseweg (vindplaats AVW)

Amstelveenseweg/Eosstraat: Frans Ottenstadion (AVW₁)

In 2004 is voorafgaand aan de nieuwbouw op de plek van het voormalige Frans Ottenstadion een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd. Uit zeven proefputten werd duidelijk dat het oorspronkelijke historische loopvlakniveau waarin archeologische sporen aanwezig konden zijn over het gehele terrein ontbrak. Of het oorspronkelijke historische maaiveld van het agrarische weidegebied was afgegraven voordat het terrein werd opgespoten, of dat het door de druk van het omvangrijke pakket zand onherkenbaar was samengeperst, kon niet worden vastgesteld.¹⁰

Amstelveenseweg 122 (AVW₂)

In 2015 werd een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op het plangebied Schinkelhaven, gelegen tussen de Schinkel en de Amstelveenseweg. Uit de bodemopbouw en vondsten bleek dat het terrein in 1725-1750 voor het eerst werd opgehoogd (van 2,2 m – NAP tot 0,6 m - NAP). Dit betekent dat de natuurlijke veenondergrond lange tijd als maaiveld in dit deel van de plattelandspersiferie was aangehouden. Na de ophoging is een sloot parallel aan de Amstelveenseweg aangelegd, hetgeen wijst op de noodzaak van een goede afwatering. Mogelijk verklaart de drassigheid van de ondergrond de relatief late ontwikkeling van het gebied langs de Schinkel.¹¹

¹⁰ Gawronski & Veerkamp 2007

¹¹ Gawronski & Veerkamp 2016

2.4.3 Bodemopbouw

Het huidige maaiveld van het plangebied bevond zich voorafgaand aan de verstedelijking van Buitenveldert op ca. 1,80 m – NAP.¹² Uitgaande van de huidige maaiveldhoogte, die varieert van ca. 0 m NAP tot 0,5 m + NAP, en zetting van de bodem is het terrein opgehoogd met 2 m tot 2,5 m zand. Onder dit niveau kunnen eventuele archeologische resten voorkomen. Ter plaatse van de jachthaven is een deel van het oorspronkelijke poldermaaiveld vergraven. Hetzelfde geldt voor het cunet van de Ringspoorbaan en latere Ringweg A10, en de locaties waar vanaf de late 20ste eeuw grootschalige nieuwbouw is gerealiseerd. Hier worden geen archeologische resten meer verwacht.

De Schinkel en het Nieuwe Meer kennen een afwijkende bodemopbouw. Archeologisch onderzoek naar waterbodems in Amsterdam heeft aangetoond dat eventuele resten direct in de slibbodem aanwezig kunnen zijn.¹³

2.5 Conclusie: verwachtingsmodel

Op basis van de historisch-topografische inventarisatie zijn binnen het plangebied materiële overblijfselen te verwachten die samenhangen met bewoning vanaf de 11de/12de eeuw. Een hoge verwachting geldt voor een ca. 75 m brede zone langs de Amstelveenseweg, waar geconcentreerde bewoningssporen in de vorm van laatmiddeleeuwse veenterpen kunnen voorkomen. In de bodem van de Schinkel en Nieuwe Meer bestaat een kleine trefkans ten aanzien van resten van scheepvaart richting het voormalige Haarlemmermeer en voorwerpen die bij transport te water zijn geraakt. Voor het gehele plangebied geldt dat rekening dient te worden gehouden met bodemverstoringen ten gevolge van grootschalige grondverzet bij de 20ste-eeuwse ontwikkeling van Buitenveldert. Ter plaatse van de Ringweg A10, jachthaven en recente grootschalige bebouwing worden geen archeologische resten meer verwacht.

¹² Zomerpeil op 2 m – NAP (kaart Publieke Werken 1936)

¹³ Gawronski & Veerkamp 2017

3 Archeologische verwachtingskaart

Op basis van de historisch-topografische inventarisatie (hoofdstuk 3) zijn binnen het plangebied Verdi materiële overblijfselen te verwachten die samenhangen met de plaatselijke bewoningsgeschiedenis vanaf de 11de/12de eeuw. Dit leidt tot een verwachtingskaart voor het plangebied met drie zones. Een hoge verwachting duidt op een dichtere verspreiding van archeologische resten met een sterke onderlinge samenhang. In zones met een lage verwachting hebben de sporen een lagere trefkans en/of betreffen deze vooral losse vondsten.

A. Buitenvelderse polder

Verwachting: laag

Hier kunnen archeologische resten voorkomen die verband houden met bewoning en landgebruik vanaf de 11de tot in de 20ste eeuw, zoals sloten en losse vondsten. Ook kunnen huisplaatsen uit de ontginningsperiode aanwezig zijn, maar deze kennen een lage trefkans.

B. Bewoningszone langs de Amstelveenseweg

Verwachting: hoog

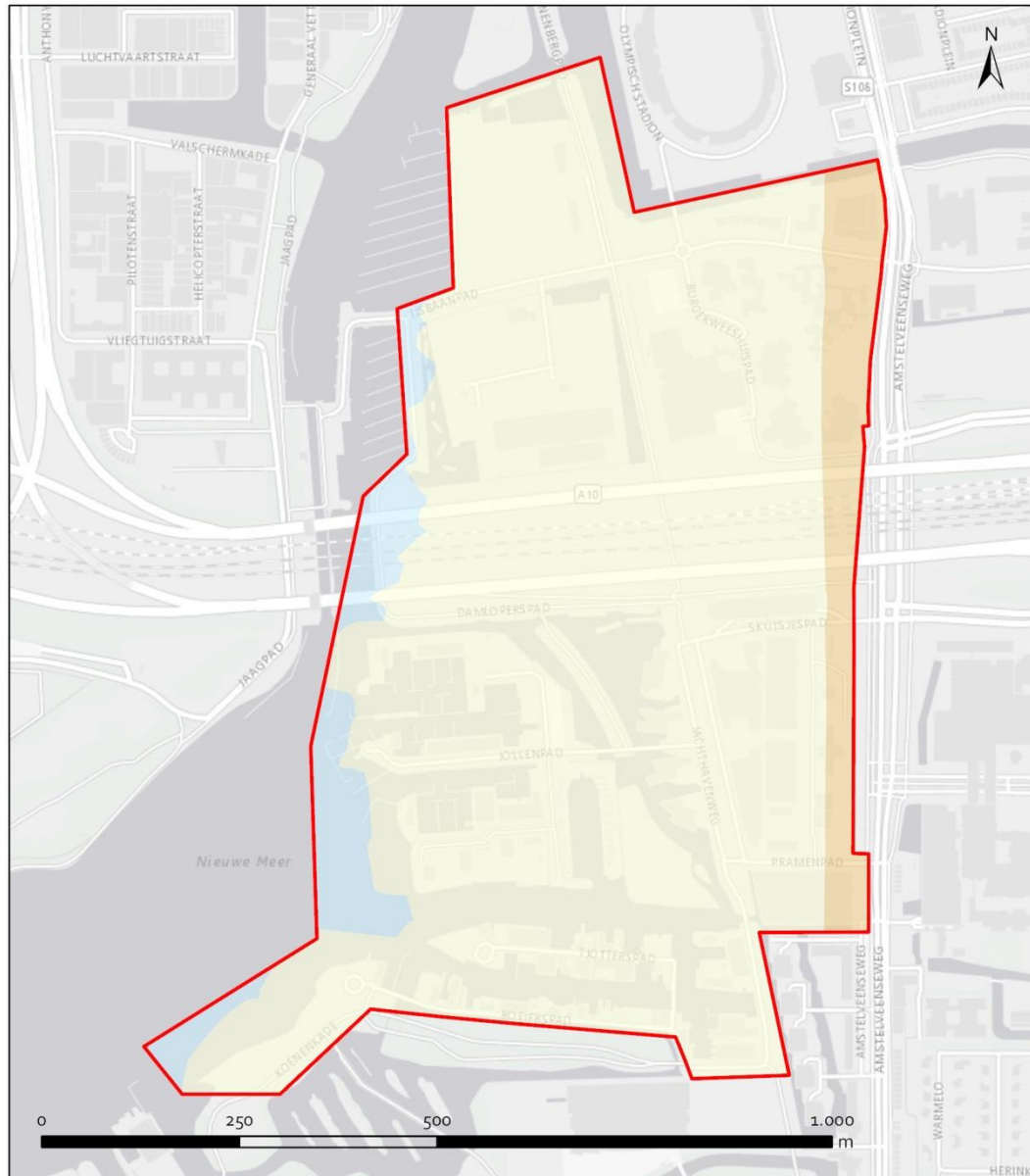
In een 75 m-zone langs de Amstelveenseweg kunnen sporen voorkomen van laatmiddeleeuwse (12de/13de-eeuwse) bewoning, in de vorm van (terp)ophogingen, diverse erfafscheidingen, houten en bakstenen funderingen, huishoudelijk afval (in de slootbodem) en losse vondsten.

C. Nieuwe Meer en Schinkel

Verwachting: laag (lage trefkans waterbodems)

De Nieuwe Meer en Schinkel maakten vanaf de 13de/15de eeuw deel uit van een scheepvaartverbinding tussen Amsterdam en steden als Haarlem, Leiden en Delft. De enige samenhangende structuren bestaan uit wrakken van kleinschalige vrachtschepen, maar dit zijn geïsoleerde vindplaatsen met een kleine trefkans. Daarnaast kunnen in de waterbodem losse voorwerpen aanwezig zijn die bij het transport te water zijn geraakt.

X Gemeente
 X Amsterdam
 X

Plangebied

A. Buitenveldse Polder

Archeologische verwachtingskaart
Verdi

B. Bewoningszone langs de
Amstelveenseweg

C. Nieuwe Meer en Schinkel

4 Archeologische beleidskaart

De archeologische beleidskaart van het plangebied Verdi is bedoeld als een ruimtelijk schema van de maatregelen die nodig zijn voor de zorg voor het archeologisch erfgoed binnen bepaalde zones of locaties in het plangebied. De verwachtingen worden gekoppeld aan de huidige toestand van het terrein en mogelijk opgetreden bodemverstoringen. De clustering van de verwachtingszones resulteert in een beleidskaart met daarop drie zones met bijbehorende specifieke beleidsmaatregel (Appendix: beleidsvarianten, stroomschema).

Beleidsvariant 5

Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² of ondieper dan 2,5 m onder maaiveld.

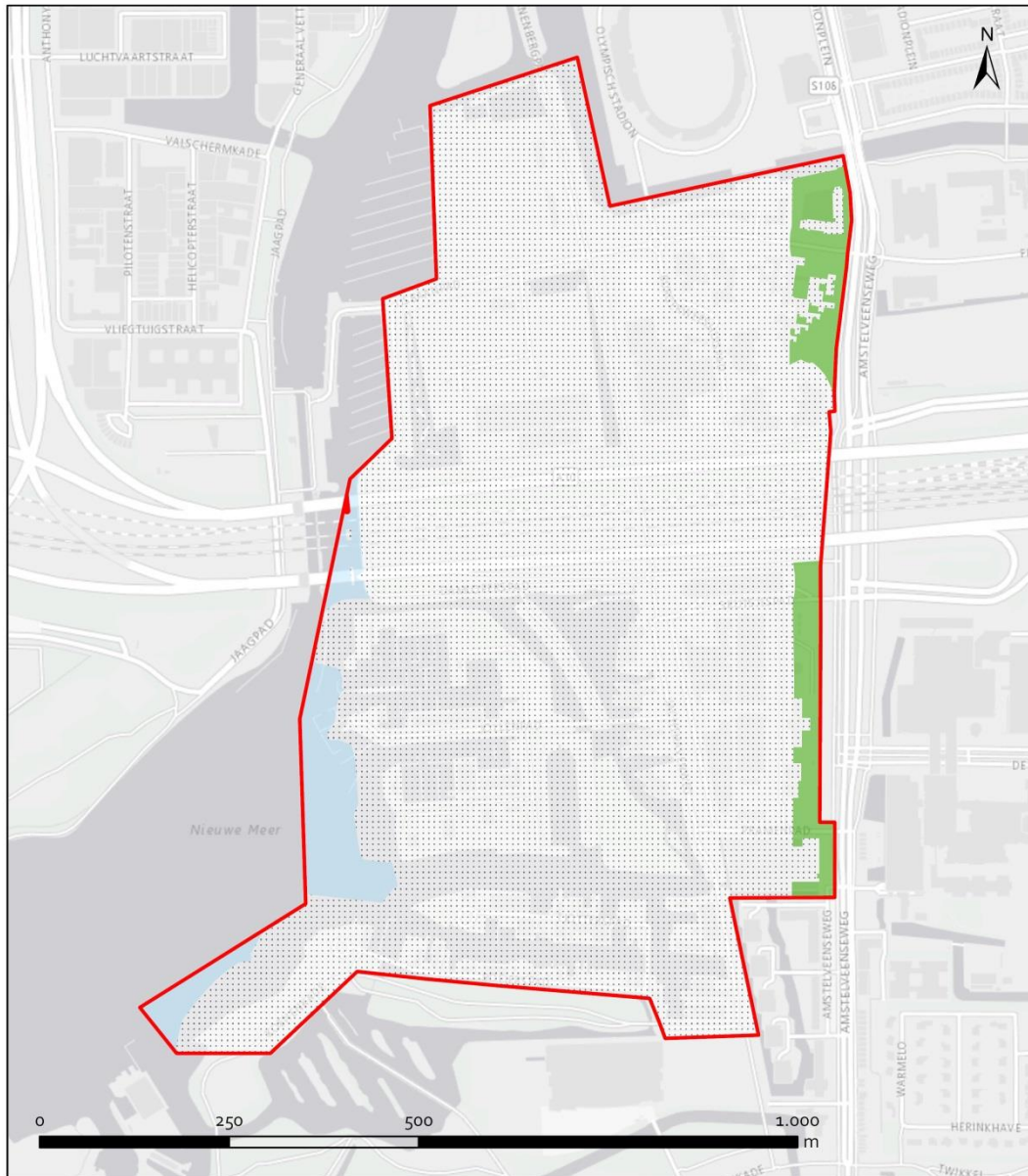
Beleidsvariant 9

Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 10.000 m².

Beleidsvariant 11

Voor deze zone geldt uitzondering van archeologisch vervolgonderzoek bij alle bodemingrepen.

Voor het gehele plangebied geldt conform de Erfgoedwet een meldingsplicht. Indien tijdens de uitvoering van bouwwerkzaamheden vondsten worden gedaan waarvan redelijkerwijs kan worden vermoed dat deze van archeologische waarde zijn, wordt dit aan Monumenten en Archeologie, Gemeente Amsterdam gemeld zodat in overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

X Gemeente
 X Amsterdam
 X

Archeologische beleidskaart
Verdi

[Red outline] Plangebied
 [Green] Beleidscategorie 5
 [Light blue] Beleidscategorie 9
 [Dotted] Beleidscategorie 11

5 Conclusie

Het voorliggende bureauonderzoek naar archeologische waarden is uitgevoerd voor de projectnota Verdi. Binnen het plangebied gelden drie archeologische beleidszones.

Voor de eerste zone geldt een uitzondering van archeologisch onderzoek bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² of ondieper dan 2,5 m onder maaiveld.

Voor de tweede zone geldt een uitzondering van archeologisch onderzoek bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 10.000 m².

Voor de derde zone geldt een vrijstelling van archeologisch onderzoek bij alle bodemingrepen, ongeacht de omvang of de diepte.

Voor het gehele plangebied geldt conform de Erfgoedwet een meldingsplicht. Indien tijdens de uitvoering van bouwwerkzaamheden vondsten worden gedaan waarvan redelijkerwijs kan worden vermoed dat deze van archeologische waarde zijn, wordt dit aan Monumenten en Archeologie, Gemeente Amsterdam gemeld zodat in overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

6 Bronnen

Digitale bronnen

AHN: Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2), 50 cm maaiveld gridproduct, shaded relief.

Geodan/ Esri Nederland

ARCHIS: Archeologisch Informatiesysteem: <http://www.archis.nl/archisii/html/index.html>

CHW: Cultuurhistorische Waardenkaart provincie Noord-Holland: <http://chw.noord-holland.nl/>

SAA: Stadsarchief Amsterdam: <https://www.amsterdam.nl/stadsarchief/>

HAAGV: Historisch Archief Amstel- Gooi- en Vechtgebied:

<https://www.agv.nl/geschiedenis/historisch-archief/>

Literatuur

Bont, C. de, 2009: *Vergeten land: ontginning, bewoning en waterbeheer in de westnederlandse veengebieden (800-1350)*, Alterra Wageningen

Bont, C. de, 2014: *Amsterdamse boeren. Een historische geografie van het gebied tussen de duinen en het Gooi in de Middeleeuwen*, Hilversum

Borger, G.J., 1987: Ontgonnen, bedijkt, bebouwd. De agrarische voorgeschiedenis van het stedelijk gebied, in: W.F. Heinemeijer, M.F. Wagenaar, *Amsterdam in kaarten. Verandering van de stad in vier eeuwen cartografie*, Antwerpen

Gawronski, J., J. Veerkamp, 2007: *Frans Ottenstadion. IVO Amstelveenseweg (2004)*, Amsterdamse Archeologische Rapporten 13

Gawronski, J., J. Veerkamp, 2016: *Tussen Veenweg en Schinkel. IVO Amstelveenseweg 122, Amsterdam (2016)*, Amsterdamse Archeologische Rapporten 91

Gawronski, J., J. Veerkamp, 2017: *Amsterdamse waterbodems. Archeologische Begeleidingen kadewerken en baggeren, Amsterdam (2012-2015)*, Amsterdamse Archeologische Rapporten 93

Heijdra, T. 2001: *De victorie begint in Oud-West*, Alkmaar

Kruizinga, J. (ed.), 2002: *Het XYZ van Amsterdam*, Amsterdam

Monumenten en Archeologie, 2016, *Erfgoed voor de stad. Agenda voor het erfgoed in een groeiend Amsterdam*, Amsterdam

Provincie Noord-Holland, 2010: *Leidraad Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland. Ontwikkelen met Ruimtelijke Kwaliteit*. Haarlem

Provincie Noord-Holland, 2010: *Leidraad Landschap & Cultuurhistorie*, Haarlem

Stol, T., 1993: *Wassend water, dalend land. Geschiedenis van Nederland en het water*, Utrecht/ Antwerpen

Appendix I: beleidsvarianten en stroomschema

Het archeologisch beleid wordt als maatwerk voor een bepaald plangebied in Amsterdam vastgesteld aan de hand van elf varianten, die een afweging bieden op basis van de aard van de verwachting in combinatie met de specifieke (oppervlakte/diepte) bodemingreep.

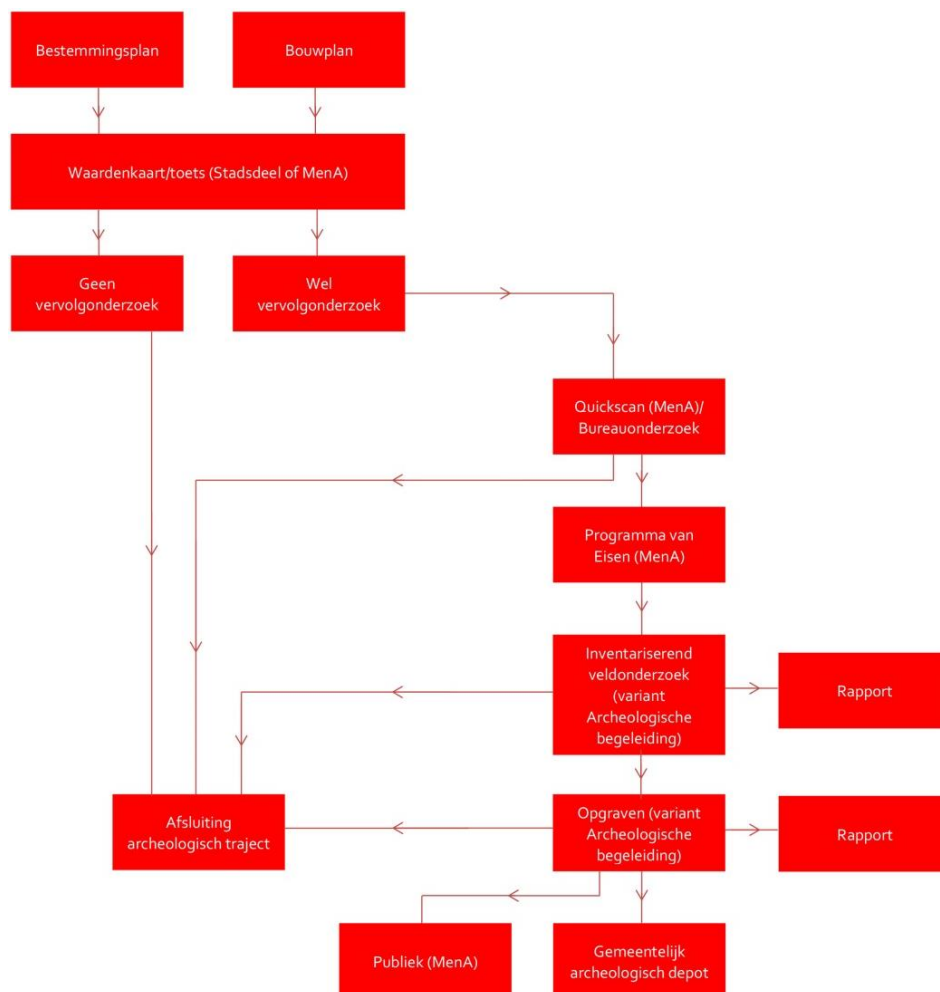
- 1: Gebieden met bekende archeologische waarden. Aangezien hier met zekerheid archeologische overblijfselen aanwezig zijn, is bij elke ingreep in de (water)bodem, ongeacht het oppervlak of de diepte, archeologisch onderzoek noodzakelijk.
- 2: Bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 50 m² of minder dan 0,5 m onder maaiveld.
- 3: Gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog aanwezige historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. Deze gebieden zijn onbebouwd of de bebouwing dateert van vóór de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² of minder dan 0,5 m onder maaiveld.
- 4: Gebieden met een hoge archeologische verwachting buiten het historische centrum van Amsterdam, waarvan de huidige bebouwing dateert uit de late 19de eeuw. De verwachte resten hebben een dichte spreiding. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² of ondieper dan de 19de-eeuwse ophogingen.
- 5: Gebieden met een hoge archeologische verwachting buiten het historische centrum van Amsterdam, waarvan de huidige bebouwing dateert uit de late 19de of 20ste eeuw. Indien de bebouwing dateert uit de 19de eeuw hebben de verwachte resten een wijdere spreiding. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² of ondieper dan de 19de- en 20ste-eeuwse ophogingen.
- 6: Onbebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de landelijke periferie van Amsterdam. Hier liggen archeologische vondsten dicht aan het oppervlak, zodat relevante archeologische lagen kunnen zijn opgenomen in de bouwvoor. De bouwvoor heeft gemiddeld een diepte van 0,3 – 0,5 m waaronder een eerste sporenvlak zichtbaar wordt. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² of minder dan 0,5 m onder maaiveld.
- 7: Bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). De bebouwing dateert uit het einde van de 19de en de 20ste eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² of ondieper dan de 19de en 20ste eeuwse ophogingen.
- 8: Terreinen met een hoge archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 500 m².
- 9: Gebieden met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn of waren binnen en buiten het historische centrum van Amsterdam. Uitzondering van archeologisch

veldonderzoek geldt bij ingrepen in de (voormalige) waterbodem binnen het historisch centrum kleiner dan 2.500 m² (9a) en buiten het historisch centrum kleiner dan 10.000 m² (9b).

- 10: Gebieden met een lage archeologische verwachting die onder water liggen, of die onder water gelegen hebben en ingepolderd zijn of opgespoten zijn. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen kleiner dan 10.000 m² of in de oorspronkelijke waterbodem of in het oorspronkelijke maaiveld.

- 11: Gebieden zonder archeologische overblijfselen omdat hier al archeologisch onderzoek of grootschalig grondverzet heeft plaatsgevonden voor bijv. zware funderingen, kelders, tunnels e.d. en gebieden in de voormalige landelijke periferie van Amsterdam buiten de Singelgracht met een lage archeologische verwachting die bovendien opgehoogd, onderheid en bebouwd zijn aan het einde van de 19de en in de 20ste eeuw. Hier geldt een vrijstelling van archeologisch onderzoek. Gebieden waar al archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden zijn wel indirect van belang voor archeologische planning omdat ze aanwijzingen geven voor de eventuele aanwezigheid van archeologische resten in omliggende gebieden.

Voor de beleidsvarianten, 4, 5 en 7 tot en met 10 geldt dat het dieptecriterium op de uiteindelijke beleidskaart nader wordt gespecificeerd.

Stroomschema archeologie MenA

Colofon

Archeologisch bureauonderzoek BO 18-074

Amsterdam 2018

Voor akkoord controle proces en waardestelling:

Prof. dr. J.H.G. Gawronski
Senior KNA-archeoloog Ma (specialisme waterbodems)
Hoofd afdeling Archeologie
Gemeente Amsterdam
Monumenten en Archeologie

Datum:	1-6-2018
Status:	2.0
Tekst:	T. Terhorst MA
Redactie:	Prof. dr. J.H.G. Gawronski
Cartografie:	T. Terhorst MA
Vormgeving:	Monumenten en Archeologie, gemeente Amsterdam

© Monumenten en Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2018
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

De kennis uit deze uitgave mag door derden gebruikt worden voor niet-commerciële doeleinden mits van bronvermelding sprake is. Bij vermenigvuldiging op enigerlei wijze voor commerciële doeleinden is voorafgaand schriftelijke toestemming van M&A nodig. M&A aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. M&A doet zelf altijd haar uiterste best rechthebbende te vermelden en waar nodig om toestemming voor gebruik te vragen. Mocht u van mening zijn dat uw copyright geschaad is dan verzoeken wij contact met ons op te nemen.